

U SPOMEN

Nenad Vekarić (Split, 26. prosinca 1955. – Zagreb, 20. srpnja 2018.)

U srpnju 2018. godine prerano nas je napustio akademik Nenad Vekarić. Bio je jedan od plodnijih i znamenitijih suvremenih povjesničara, član-suradnik (od 2000.) te redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (od 2012.). Visoko obrazovanje nije započeo kao povjesničar, već kao pravnik. Na Pravnome fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1980. godine. Uslijedili su magisterij (1987.) i doktorat (1991.) na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zadru. Magistarski je rad pretočen u njegovu prvu samostalnu knjigu *Pelješka naselja u 14. stoljeću* (1989.), a Pelješac je bio u središtu njegova interesa i u istraživanjima za doktorski rad (*Migracije na Pelješac*). Pelješac, naročito Orebić, uz koji je bio i obiteljski vezan, i prostor nekadašnje Dubrovačke Republike bili su polazište njegovih brojnih istraživanja, većinom onih u svezi s povijesnom demografijom.

U Zavodu za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku bio je zaposlen od 1984. do prerane smrti, a od 1988. bio je njegovim predstojnikom. U tih je 30 godina njegova upravljanja Zavodom objavljeno niz djela o povijesti Dubrovnika i dubrovačkoga područja. Njegovom su zaslugom također i časopisi *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* i *Dubrovnik annals* postali međunarodno priznati, a sam Zavod, institucija velika ugleda, kako u Hrvatskoj, tako i u inozemstvu.

Važno je istaknuti i njegove zasluge glede pokretanja doktorskoga i kasnije preddiplomskoga studija. U suradnji sa sveučilištima u Dubrovniku i Zagrebu (2006.) pokrenuo je i vodio doktorski studij »Povijest stanovništva« koji je dosad završilo više mladih znanstvenika. Kasnije je njegovom zaslugom organiziran i preddiplomski studij »Povijest Jadrana i Mediterana« (2015.).

Vekarićev istraživački rad bio je u svezi s područjem povijesne demografije, Pelješca, Dubrovnika i prostora nekadašnje Republike. Zacijelo su njegova istraživanja i novi pristupi obradi i interpretaciji povijesnodemografskih izvora nezaobilazni svima onima koji se žele baviti povijesnom demografijom. Ljubav prema izvorima, u prvome redu matičnim knjigama i raznim popisima stanovništva, kao i nevjerojatna i nesvakidašnja predanost njihovu istraživanju, očituju se i u velikom broju objavljenih tekstova. Napisao je više od dvadeset autorskih knjiga i preko stotinu izvornih znanstvenih radova. Prve su mu knjige (njih šest) posvećene Pelješcu, zatim Konavlima, a posljednjih se godina bavio istraživanjima u svezi s dubrovačkom vlastelom što je rezultiralo opsežnom edicijom monumentalne studije posvećene dubrovačkoj vlasteli koju je objavio od 2011. do 2018. godine. Vlasteli je posvetio i dvije ranije objavljene knjige (jedna je u koautorstvu sa Stjepanom Ćosićem). Dubrovačku je vlastelu temeljito istražio: analizirao je njezinu strukturu i razvoj, pojedine rodove i njihovu povijest te otkrio sukobe unutar vlasteoskih rodova i raskol unutar dubrovačkoga vlasteoskog staleža koji historiografija do njegovih istraživanja nije poznavala. Puno je njegovih knjiga ovjenčano važnim nagradama i priznanjima. Valja izdojiti,

primjerice, kako je 2006. za knjigu *Dubrovačka vlastela između roda i države* (suautor Stjepan Čosić) dobio Nagradu HAZU-a za humanističke znanosti.

Osobno sam za profesora Vekarića i njegov nesvakidašnji pristup radu najprije čula od prve generacije pulskih studenata povijesti, kasnije i mojih profesora koji su u dubrovačkom Zavodu devedesetih sudjelovali na »Dubrovačkoj medievističkoj radionici«. Upoznala sam ga tada i preko njegovih brojnih povijesnodemografskih radova. Zatim smo, kada sam upisala doktorski studij, telefonski dogovorili mentorstvo, a potom je uslijedio i susret na nastavi iz Doktorskoga studija ranog novog vijeka na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Unatoč činjenici što je kolegij bio zamaskiran u zanimljiv naslov *Analiza obiteljskih struktura u povijesnoj demografiji: izvor dubinske spoznaje pulsiranja stanovništva*, iza njega krila se samo rijetkima privlačna povijesna demografija. I tako nas je u jednom od kabineta trošne zgrade Zavoda za hrvatsku povijest, smještene iza Filozofskoga fakulteta, bilo samo četvero. Zajednički dojam sviju nas, mladih polaznika doktorskoga studija, prvoga susreta s profesorom Vekarićem bio je više nego pozitivan. Oduševio nas je žar kojim je govorio o izvorima i metodama povijesne demografije, o rezultatima istraživanja i mogućim interpretacijama i na službenoj nastavi i na stankama. Njegova pozamašna bibliografija samo nam je potvrđivala koliko je volio rad na izvorima. Pri dogovaranju oko teme doktorskoga rada, ohrabrivao me ondje gdje su drugi smatrali da griješim. Naime, mnogima se činilo suviše zahtjevnim prepisati i obraditi podatke iz matičnih knjiga (krštenih, vjenčanih i umrlih te dviju knjige Stanja duša) za 80-godišnje razdoblje. Ne i njemu! Pripremni rad, odnosno kopanje po matičnim knjigama smatrao je nužnim i rudarskim radom, ali i radom u kojem se može neizmjerljivo uživati i učiti. Mogu reći da sam radeći s njim, mnogo naučila, ali i uživala slušajući njegove sugestije i komentare. Zahvaljujući takvu njegovu pristupu, vođenju i mentoriranju obranila sam doktorsku disertaciju koja je u konačnici i objavljena kao znanstvena monografija naslova *Žrvanj života: Stanovništvo Savičente od početka 17. do početka 19. stoljeća* (Zagreb: Srednja Europa, 2017.). Nakraju, on je i u svojoj poodmakloj bolesti pronašao snage da temeljito recenzira rukopis o najstarijoj matičnoj knjizi na prostorima Hrvatske koji sam priredila u suradnji s kolegicom Marijom Mogorović Crljenko i koji je Državni arhiv u Pazinu izdao pod naslovom *Matična knjiga krštenih Župe Umag (1483. – 1643.)*. Istarske je povijesnodemografske teme, kao što se vidi, rado prihvaćao, s naklonošću komentirao i stručno recenzirao.

Akademik Nenad Vekarić bio je profesor koji je volio studente, koji je nesebično dijelio znanje. Bio je uvijek dostupan mentor iza kojega se krio i prijatelj. Iako naizgled ozbiljan i mrk, bio je iznimno duhovit, srdačan i vedar čovjek. Znam da mnogima koji su imali priliku s njime raditi nedostaje kao prijatelj i kolega, a sigurno ponajviše njegovim kolegama na lapadskom Zavodu. Njegovim je preranim odlaskom hrvatska akademska zajednica izgubila – Čovjeka i Znanstvenika. Nastavlja živjeti u svojim radovima, kao i u sjećanju sviju nas koji smo ga imali sreću poznavati.

IZABRANE PUBLIKACIJE

Knjige (izdvojene su one koje se odnose na povijesnodemografska istraživanja i povijest stanovništva):

Pelješka naselja u 14. stoljeću, Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku, 1989.
Stanovništvo poluotoka Pelješca, I–II. dio, Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1992. – 1993.

Pelješki rodovi, sv. (A–K) i (L–Ž), Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1995. – 1996.

Stanovništvo Konavala, I–II, Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1998. – 1999. (suautor Niko Kapetanić).

Vrijeme ženidbe i ritam poroda, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2000. (suautori Irena Benyovsky, Tatjana Buklijaš, Maurizio Levak, Nikša Lučić, Marija Mogorović i Jakša Primorac).

Konavoski rodovi, sv. (A–G), (H–Pe) i (Pi–Ž), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2001. – 2003. (suautor Niko Kapetanić).

Povijesna demografija Hrvatske, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2004. (suautor Vladimir Stipetić).

Dubrovačka vlastela između roda i države: Salamankezi i sorbonezi, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2005. (suautor Stjepan Čosić).

Lastovski rodovi, Dubrovnik – Zagreb: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2006. (suautor Antun Jurica).

Nevidljive pukotine. Dubrovački vlasteoski klanovi, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2009.

Početak demografske tranzicije u Hrvatskoj, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku – Sveučilište u Dubrovniku, 2009. (suurednica Božena Vranješ-Šoljan).

Vlastela grada Dubrovnika, 1. Korijeni, struktura u razvoj dubrovačkog plemstva, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2011.

Vlastela grada Dubrovnika, 2. Vlasteoski rodovi (A–L), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2012.

Vlastela grada Dubrovnika, 3. Vlasteoski rodovi (M–Z), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2012.

Vlastela grada Dubrovnika, 4. Odabrane biografije (A–D), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2013.

Vlastela grada Dubrovnika, 5. Odabrane biografije (E–Pe), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2014.

Vlastela grada Dubrovnika, 6. Odabrane biografije (Pi–Z), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2015.

Vlastela grada Dubrovnika, 7. Genealogije (A–L), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2016.

Vlastela grada Dubrovnika, 8. Genealogije (M-Z), Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2017.

Vlastela grada Dubrovnika, 9. Osobna imena, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2018.

Članci (izdvojeni su oni koji se odnose na povijesnodemografska istraživanja s obzirom na Istru i Kvarner ili su posvećeni zaslužnim ljudima iz Istre):

»Istraživanje stanovništva sjevernog Jadrana«, *Sveti Vid*, god. 10 (2005.), str. 69 – 77.

»Početak demografske tranzicije u Hrvatskoj«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, br. 47 (2009.), str. 9 – 62; ponovno u: Nenad Vekarić – Božena Vranješ-Šoljan (ur.), *Početak demografske tranzicije u Hrvatskoj*, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku – Sveučilište u Dubrovniku, 2009., str. 9 – 62. (suautorica Božena Vranješ-Šoljan).

»A ja sam na isti način plakala«, u: Ivan Jurković (ur.), *Zbornik u čast Miroslava Bertoše*, knj. II, Pula – Pazin: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Državni arhiv u Pazinu, 2013., str. 335 – 346.

»Jesu li i prije 18. stoljeća postojali procesi demografske tranzicije?«, u: *Znanstveni skup Demografija u Hrvatskoj, povodom 75. godišnjice života i 50 godina rada akademkinje Alice Wertheimer-Baletić redovite profesorice demografije Ekonomskog fakulteta – Zagreb Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik radova*, Zagreb: Ekonomski fakultet – Zagreb, 2014., str. 123 – 141.

Danijela Doblanić Šuran